

**Universitat Autònoma
de Barcelona**

POSTGRAU EN ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA

TREBALL FINAL

**LIMITACIONS DE LA POBLACIÓ MIGRADA PER
ACCEDIR A L'ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA**

Núria Rigol Roig

Curs acadèmic 2023/2024

Data de presentació de la memòria:

06/2024

TUTOR/A DEL TREBALL: Eudald Grieria Llonch

Resum executiu: L'economia social i solidària (ESS) a Catalunya promou un model econòmic inclusiu i d'equitat, però la població migrada enfronta diverses limitacions i dificultats per accedir a aquests espais. Mitjançant aquest treball es desgrana quins estats transiten les persones migrades quan arriben a una ciutat i a través de diferents formes d'anàlisi detectem per quin motiu l'ESS podria ser una bona resposta per resoldre les principals barreres amb les que topen. Per altra banda, a través de les converses amb professionals que treballen en les seves realitats dia a dia es localitza els principals impediments amb els que han de bregar les persones migrades i per quin motiu no aconsegueixen accedir amb normalitat als àmbits de l'ESS. Finalment es fa un recull de propostes i reflexions per tal que l'ESS faci una reflexió interna sobre les seves estructures i maneres de funcionar pel fet que pugui oferir més canals per assegurar la presència de població diversa.

Resumen ejecutivo: La economía social y solidaria (ESS) en Cataluña promueve un modelo económico inclusivo y de equidad, pero la población migrada afronta diferentes limitaciones y dificultades para acceder a estos espacios. Mediante este trabajo se desgrana por qué estados transitan las personas migradas cuando llegan a una ciudad y a través de diferentes formas de análisis se detecta por qué motivos la ESS podría ser una buena respuesta para resolver las principales barreras con las que se encuentran. Por otra parte, a través de las conversaciones con profesionales que trabajan con estas realidades día a día localizamos los principales impedimentos con los que deben lidiar las personas migradas y por qué motivos no consiguen acceder con normalidad a los espacios de la ESS. Finalmente hacemos una recopilación de propuestas y reflexiones para que la ESS haga una reflexión interna sobre sus estructuras y formas de funcionar para que pueda ofrecer más canales para asegurar la presencia de población diversa.

Executive summary: The social and solidarity economy (ESS) in Catalonia promotes an inclusive and equitable economic model, but the migrant population faces various limitations and difficulties in accessing these spaces. Through this work it is analyzed what characteristics these migrants have when they arrive new to a city and through different forms of analysis we detect why the ESS could be a good answer to solve the main barriers they encounter. On the other hand, through conversations with various professionals who work with their realities day by day, we locate the main impediments that migrants have to deal with. Finally, we make a collection of proposals and reflections so that the ESS makes an internal reflection on its structures and ways of working so that it can offer more channels to ensure the presence of the diverse population.

ÍNDEX

1. Introducció:	4
2. Conceptes clau (Marc Teòric):	5
2.1 L'Economia social i solidària:	5
2.2 La Participació:	5
2.3 Perfils:	6
2.4 El Privilegi:	7
2.5 Desigualtats:	8
2.6 Exclusió Social:	11
2.7 La Inclusió Social:	11
2.8 L'Empoderament:	12
3. Reflexions a partir dels conceptes:	13
4. El posicionament de l'economia social i solidària:	15
4.1. Entitats o eines que promouen el cooperativisme per persones d'origen divers:	15
4.1.1 El Balanç social de la Xarxa d'economia solidària:	16
4.1.2 La Comissió de Diversitat i Migracions de la XES:	16
4.1.3 Cercle de Migracions i d'Economia social i solidària antiracista de Coòpolis:	16
4.1.4 MigrESS:	16
4.1.5 Programes de treball i formació sobre ACOLS:	16
4.2 El Cooperativisme, una bona solució:	17
5. Dificultats i limitacions:	18
5.1 Llei d'Estrangeria:	19
5.2 Els Sectors laborals/econòmics:	20
5.3 El Temps:	20
5.4 Les Barreres Lingüístiques i culturals:	21
5.5. L'Estrès i la Salut Mental:	21
5.6 Les Polítiques públiques:	22
5.7 La Formació:	22
6. La situació a Sabadell:	22
7. Recollida d'experiències - Entrevistes:	24
7.1. Entrevista a Cristina Puente - Cap del programa de primera acollida de persones migrades de l'Ajuntament de Sabadell:	24
7.2 Entrevista a Raquel Carrera - Tècnica del SCAI (Servei Ciutadà d'Acollida a als Immigrants):	26
8. Conclusions i propostes de millora:	28
8.1. Acció Política i Interlocució:	28
8.1.1. Creant coalicions o xarxes:	28
8.1.2. Polítiques públiques a través de dispositius existents:	29
8.2. Establir una perspectiva antiracista dins la nostra organització:	29
8.2.1 Compromís dels membres:	29
8.2.2. Revisió polítiques internes:	29
8.2.3 Contractacions:	29

8.3 Privilegis de l'ESS:.....	30
8.3.1 Alterar Estructures per eliminar barreres:.....	30
8.3.2 Generar eines:.....	30
8.3.3 Deconstruir posicionament i cedir protagonismes:.....	31
8.3.4 Facilitar espais:.....	31
8.4. Inclusió i Participació:.....	31
8.4.1. Empreses mixtes:.....	31
8.4.2. Aliances i col·laboracions amb altres entitats:.....	31
8.4.3. Valorar experiències i coneixements:.....	32
9. Bibliografia:.....	33

1. Introducció:

A Catalunya, l'Economia Social i Solidària (ESS) ha estat un motor important de transformació social en els últims anys des d'on es planteja la resolució col·lectiva de les necessitats de les persones en les diferents esferes de drets i incidir en la transformació de les relacions socials en tots els àmbits. La població migrant i racialitzada no hi és aliena i, a partir de pràctiques econòmiques pròpies, populars, solidàries i cooperatives, pot apostar per l'ESS com una eina que doni resposta a problemàtiques específiques i promogui l'antiracisme com un valor de l'ESS.

Segons dades oficials ([Idescat, 2018](#)) la població estrangera vivint a Catalunya era de 1.082.099 persones, és a dir, el 14,35% xifra que és superior, perquè cal afegir les persones que es veuen obligades a viure en “situació irregular”. Són milers de persones a qui la Llei d'Estrangeria els nega la seva condició de ciutadania i l'accés i exercici dels seus drets bàsics i les col·loca en una situació de precarietat, explotació i vulnerabilitat en tots els àmbits. La cronificació de la pobresa en amplis sectors de persones migrants i racialitzades són prova evident del racisme estructural de la nostra societat. Segons l'informe de ([Càrites, 2020](#)); Són justament aquests sectors els que han patit amb major rigor els efectes de la crisi econòmica, i els que es troben en l'actualitat amb més dificultats per viure dignament, independentment de la seva formació o de les seves aspiracions personals. Les persones migrants i racialitzades són relegades als segments del mercat laboral més precaritzat i amb menor reconeixement social (hostaleria, serveis, neteja, cura a persones), i la gestió que es fa de la migració de manera utilitarista i en termes de tolerància, les situa com a destinatàries directes de discursos racistes i d'odi que s'estenen per tota Europa.

Per altra banda, el teixit de l'ESS no és aliè a aquesta realitat i encara té el repte d'incorporar la diversitat que existeix en la societat catalana. Això implica no només les persones migrants, sinó també les noves generacions catalanes d'origens diversos. L'ESS té la capacitat de convertir-se en un camí alternatiu als enfocaments predominants per a la generació d'ocupació dirigida a la població migrant que fins ara han estat els de la inserció laboral i l'emprenedoria individual, però per tal que això sigui possible caldrà una reflexió interna, fer una aposta política per defensar els drets d'aquestes persones i a la vegada generar alguns canvis en les seves estructures per poder obrir mires i oferir canals més accessibles.

2. Conceptes clau (Marc Teòric):

Per poder emmarcar les reflexions que es fan en aquest treball, és important tenir presents un conjunt de conceptes i les relacions entre ells per tenir un mateix punt de partida per comprendre l'origen del plantejament del raonament que aquí s'exposa i així recolzar o desmentir la hipòtesi inicial que es formula més endavant.

2.1 L'Economia social i solidària:

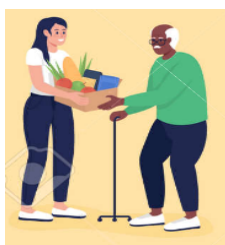

Es podria afirmar que l'economia social i solidària contempla una nova manera de produir, distribuir i consumir posant al centre la satisfacció de les necessitats de les persones per sobre del lucre. Representa una alternativa viable i sostenible que defensa un sistema econòmic respectuós amb les persones, el medi ambient i els territoris.

Les empreses de l'ESS es caracteritzen per estar basades en la propietat conjunta i la gestió col·laborativa. Aporten una doble utilitat a la societat: per una banda són generadores de riquesa i activitat econòmica, i per una altra ajuden a donar resposta a reptes socials des de sectors d'activitat molt diversos. Les persones són el centre d'un projecte basat en el coneixement, la innovació, la qualitat, la sostenibilitat i una correcta gestió i reconeixement del talent.

En aquest sentit, la llei espanyola (Ley 5/2011, de 29 de març, de Economía Social) amb l'esmentada definició, també exposa que “s'hi poden reconèixer iniciatives formalitzades a nivell jurídic (cooperatives, fundacions, associacions, mútues) que la subscriguin, però també altres formes de cooperació social emergents i sense formalització jurídica en àmbits com l'agroecologia, els horts comunitaris, el microfinançament, els fons de crèdit col·lectiu, els mercats i xarxes d'intercanvi de béns i serveis, les monedes socials, els equipaments de gestió comunitària i autogestionats, els béns comuns culturals i digitals, els nodes de suport mutu i cura, tecnologies socialment útils, i les experiències d'habitatge, comunicació i transport col·laboratiu, així com d'altres iniciatives que comparteixin aquesta definició”.

2.2 La Participació:

Tal com explica (Albert Frangioni González.2020) en el seu treball Economia Social i Solidària i les demandes socials. Migració i racisme comenta: “L'accés a la participació dins de l'economia social a Catalunya es refereix a la capacitat i oportunitat que tenen els individus i les organitzacions per involucrar-se en aquest model econòmic. L'economia social i solidària inclou empreses i entitats que operen amb un propòsit social o comunitari amb l'objectiu de promoure una economia més inclusiva i sostenible, on la participació activa dels ciutadans contribueix al benestar social i al desenvolupament econòmic”.

A Catalunya, hi ha una varietat d'iniciatives i programes que busquen facilitar l'accés de les persones i les organitzacions a aquest sector, com subvencions, formació i suport tècnic.

La (CEPAL Comissió Econòmica per a Amèrica Llatina i el Carib) argumenta que: “La implicació de tots els actors locals és imprescindible per aconseguir objectius de desenvolupament equitatiu i sostenible, enfocats en gran part cap a la cohesió. Però de vegades aquesta participació social pot ser inexistent degut a que poden donar-se les circumstàncies de no haver-hi predisposició ciutadana o que existís un determinat grau d'exclusió social, que impedis que determinats segments de la població vulnerables puguin participar en la vida socio-econòmica dels llocs on es viu.”

(Ana Regué Rocaspana. 2019) en el seu treball, L'accés. Desigualtats de participació en l'ESS enlluerna amb un punt de partida molt interessant per seguir el fil d'aquest treball quan planteja: “Els últims anys, degut a la crisi socioeconòmica que ha travessat Europa, la presència d'aquest tipus de models econòmics alternatius que comentàvem anteriorment s'ha tornat significativa i comença a ser tema d'estudi com a model social i econòmic alternatiu. En la construcció d'aquest paradigma”, basant-se en l'estudi “Barrios y crisis: Crisis económica, segregación urbana e innovación social en Catalunya” de (Nicolàs Barbieri.2018) assenyala que: “l'ESS pot reproduir desigualtats en matèria de participació tant en l'accés com en la presència de persones amb perfils diversos”.

Aleshores podem entendre que els projectes d'innovació social poden arribar a reproduir les desigualtats socials que es volen eliminar, reincidir en l'exclusió d'actors que mai han sigut inclosos en la presa de decisions i higienitzar els conflictes urbans a partir de diluir interessos contraposats de classes. Tal i com afirma el sociòleg (Fernando Sabin. 2017), “l'ESS correspon majoritàriament a un perfil de persona blanca, de classe mitjana i estudis superiors, on l'accés, la presència i la participació està estandarditzada a un perfil de persona concretes”.

En la mateixa línia la sòcia fundadora de Migress (Luz Helena Ramírez Hache. 2023) destaca que: “l'ESS té un teixit massa homogeni en quant a l'origen. Per una banda, el repte és transformar aquesta realitat perquè el teixit de l'ESS reflecteixi la composició social del nostre país. A Catalunya hi ha un 15% o més de persones amb un recorregut migratori”

2.3 Perfils:

Aleshores podem referir-nos a que el perfil que abunda més dins de l'ESS és homogeni, on predominen les persones blanques, amb estudis universitaris, amb una considerada renda econòmica i disposen de temps, tenen possibilitat de fer ús de la capitalització de l'atur o una situació familiar que els permet tirar endavant.

Seguint aquesta afirmació, es deixa entreveure que el perfil de persona que no existeix de forma prevalent dins d'aquest àmbit podrien ser persones d'origen divers, amb un nivell d'estudis desconegut o inexistent, amb unes possibilitats econòmiques reduïdes, càrregues familiars i que disposa de poc temps per dedicar hores a crear un negoci propi en format cooperatiu o bé que

pot militar o fer voluntariat en els espais que pot proporcionar l'economia social, en el presumible supòsit que conegui el concepte d'ESS.

Segons les sòcies cooperativistes de la (Cooperativa socio-jurídica IACTA): “la gran majoria de persones d'origen divers que atenem, solen sentir-se alienes a aquesta xarxa. Això és un gran problema, és molt difícil que pugui accedir una persona migrant en aquest tipus de xarxa, tenint present les desigualtats que existeixen en l'accés als recursos econòmics”

Si s'analitza aquesta situació des d'una mirada d'interseccionalitat, s'interpreta que és una sumatoria de diferents categories, sinó que una mateixa persona pot tenir diferents raons per ser discriminada i veure limitats els seus drets a poder participar en espais econòmics o socials.

2.4 El Privilegi:

Es pot definir “Privilegi” com: exempció legal sobre una obligació que situa una persona en avantatge en comparació amb els altres ciutadans.

Si ho trasllem al tema d'aquest treball, podem relacionar la perspectiva del concepte privilegi en relació a les persones migrades, (Luz Helena Ramírez Hache. 2023) explica la contradicció en la que viuen molts d'ells: “Migrar, entès com el fet de traslladar-se a viure a un altre Estat, és un dret que no està plenament reconegut en el sistema internacional de drets humans. Es dona la paradoxa, però, que, si bé es reconeix el dret a emigrar, no s'estableix l'obligació d'acollir. Si es té en compte que quan es reconeix un dret, s'adquireix també l'obligació de no impedir-ne l'exercici, caldria esperar que el deure d'acollida dels estats receptors es donés per descomptat.”

Tanmateix, la política internacional més estesa consisteix en el control de les persones que emigren sense permís d'entrada o de residència a l'Estat de destí, cosa que es coneix com a migració irregular. Aquest control va acompanyat de normes que limiten els drets dels immigrants, convertint les persones migrades de manera irregular en subjectes “estranyats al dret” en els territoris dels estats. Es generen així societats clarament duals en què, d'una banda, hi ha persones a qui es reconeixen tots els drets i, de l'altra, persones a qui se'ls neguen.

Cal reconèixer allò que els subjectes porten dels seus països d'origen; els seus coneixements, les seves formacions i pràctiques. Normalment no es tenen en compte aquests coneixements degut a l'existència d'un marc, o d'un model euro-cèntric que no permet observar aquesta “motxilla qualitativa” que porten molts migrants i d'alguna manera podem considerar que aquest tipus de pràctica és força racista.

Per tal que existeixi una reflexió que busqui una transformació social fa falta que es faci amb el coneixement que el racisme és un element que ha constituït a les societats europees: Tal com comenta el col·lectiu (t.i.c.t.a.c taller de intervenciones críticas transfeministas antiracistes combatives. 2020): “Dins del cooperativisme hi ha molt esnobisme, totes som feministes, antiracistes i cooperativistes...però per mi solventar aquest tipus de pràctiques concretes cal començar a problematitzar, ja que sinó es caurà en un pragmatisme de fer i fer. Nosaltres formem part d'un problema però al problematitzar-lo i tractant-lo es produeix que d'allà

emergeixi alguna cosa diferent, nosaltres passem a ser part d'una dinàmica que fa que es vagin generant petites esquerdes, aleshores creiem important que el primer pas és assumir que hi ha un problema en la nostre realitat i pensar les possibles incidències que poden fer les persones que tenen els privilegis per poder transformar la vida de les persones que no els tenen”.

El concepte de privilegi es refereix als avantatges no guanyats que certes persones o grups tenen a causa de la seva identitat social, com la raça, el gènere, la classe social, la nacionalitat, etc. Aquests avantatges sovint són invisibles per a aquells que els posseeixen, però tenen un impacte significatiu en la manera com aquestes persones experimenten el món.

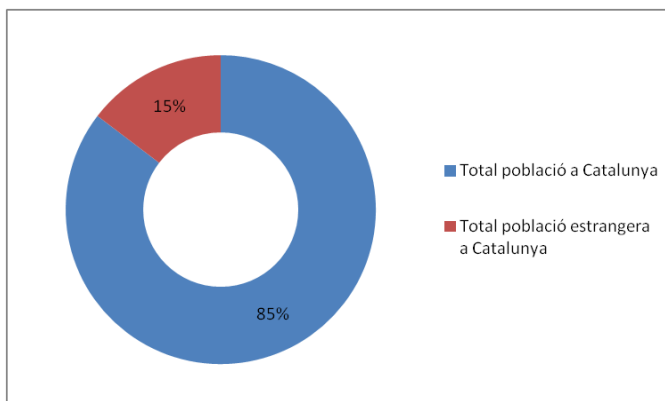
2.5 Desigualtats:

Analitzant la situació de les persones migrades al territori, especialment aquelles que es troben en situació administrativa irregular, es percep que des dels estaments legislatius s'impossibilita el dret a la vida digna de les persones migrades, negant la condició de ciutadania i, per tant, excloent, des del punt de vista legal, a aquestes persones de la societat, invisibilitzant-les, relegant-les a situacions denigrants i vulnerabilitzant la seva situació.

Segons l'informe Informe de (IDESCAT,2024): A l'abril de 2024, la població total d'Espanya s'ha estimat en 48.692.804 habitants, la població estrangera a Espanya és de 6.581.028 persones. Aquesta xifra representa un increment del 5,44% respecte a l'any anterior, continuant una tendència de creixement en la població estrangera al país.

En el 2024, la població de Catalunya s'estima aproximadament a les 7.946.900 persones, de les quals es calcula que aproximadament unes 1.361.981 són població estrangera, representant el 15% de la població total de la regió. Aquesta xifra mostra un increment en comparació amb l'any anterior, amb un augment notable en totes les comarques catalanes. La distribució de la població estrangera varia, amb algunes àrees com la Segarra i l'Alt Empordà tenint proporcions més altes d'estrangers.

Aquestes referències, evidencien la varietat de implicacions socials, culturals i econòmiques en cada regió. A nivell de densitat de població estrangera malgrat que la població total d'Espanya és significativament més gran que la de Catalunya, la quantitat absoluta de població estrangera és considerablement més elevada a Espanya, també en destaca la diversitat cultural que és força notable, com es reflecteix en les seves poblacions estrangeres i pot ser una font de riquesa cultural i contribuir al teixit social i econòmic de les comunitats. Per altra banda també pot esdevenir un impacte social i polític ja que les diferències en la proporció de població estrangera poden influir en el clima social i polític de cada regió on surten a la superfície qüestions relacionades amb la immigració, la integració, els drets humans i la gestió de recursos. Això ens porta a la necessitat d'aplicar polítiques adaptades en cada regió i requerir enfocaments polítics o bé polítiques públiques diferents per abordar les necessitats i preocupacions específiques de cada territori. Aquestes dades ofereixen una visió de la diversitat demogràfica i poden ser útils per a la planificació i el desenvolupament de polítiques a nivell regional i nacional.

La definició de *Desigualtat* surt de la dualitat relativa a la tinença o carència material i s'incorporen altres formes de desavantatge social derivades de transformacions estructurals que s'han donat les darreres dècades com els canvis en el mercat laboral i d'habitatge, l'estructura demogràfica, l'organització familiar, el debilitament de l'Estat del Benestar, l'augment de processos migratoris... canvis que fan aparèixer noves formes de desigualtat.

En societats més desiguals el compromís social és més baix, hi ha menys participació en les eleccions, menys relació i suport dins les comunitats, el capital social és més baix i la participació cultural és menor, ja que menys persones es dediquen a l'art o participen en activitats culturals. El desenvolupament del capital humà es veu perjudicat per la desigualtat. La desigualtat afecta als infants i les oportunitats dels infants a la vida. La mobilitat social es redueix en els indrets més desiguals, on hi ha menys igualtat d'oportunitats i de resultats. Això fa que a les societats més desiguals es malgasti talent potencial degut a la manca d'igualtat d'oportunitats.

A través del text "*Relatòries per combatre les desigualtats*" (Kate Pickett, 2017), es distingeixen 2 tipus de desigualtats: Les desigualtats verticals i desigualtats horitzontals.

1. La desigualtat d'ingressos és una mesura de *desigualtat vertical*. A través de la mesura de la desigualtat vertical s'aconsegueix conèixer el grau de jerarquització d'una societat. La desigualtat en la distribució de la riquesa, fa que ens fixem com està formada la societat en la que vivim i això fa que utilitzem les classes socials com a mesura i sorgeix el problema que cal parametritzar-les i sovint no et diuen quina és la distància real entre les classes socials existents.
2. Les *desigualtats horitzontals* (desigualtat de gènere, desigualtat ètnica, desigualtats en capacitats, llengua, etc.) es troben relacionades amb les desigualtats verticals. Les desigualtats horitzontals tendeixen a ser més profundes en societats on la desigualtat socioeconòmica (vertical) és més alta.

Com també s'indica a les relatories esmentades anteriorment, l'argument segueix:

“S’hauria de pensar en com es complementen i interaccionen aquests tipus de desigualtats, i no les se les hauria de veure com a dues problemàtiques a tractar per separat. S’ha de treballar per millorar la qualitat de vida per a tothom, reduint tant les desigualtats verticals com les horitzontals. La desigualtat causa que una part de la població comenci a sentir-se oblidada i exclosa, amb el que la cohesió social disminueix i la participació cívica també. Aleshores és quan la gent deixa d’anar a votar, hi ha menys gent que fa de voluntària, menys gent que llegeix la premsa i menys gent que s’uneix a organitzacions comunitàries. La solidaritat també disminueix, amb el que cada cop menys gent està disposada a ajudar als seus veïns”.

En la categorització que proposa l’IGOP (Institut de Govern i Politiques Publiques), els eixos de desigualtat social són: la classe social, el gènere i l’opció sexual, l’edat, l’origen (ja sigui cultural, ètnic o geogràfic) i el fet de tenir una discapacitat o una malaltia.

Com ja s’ha comentat, una persona pot estar en situació de desigualtat per un o més d’un d’aquests eixos segons si compleix o no amb el que la cultura predominant considera que en el nostre context europeu patriarcal i capitalista, seria tota identitat que s’allunyi de ser un home blanc de classe mitjana-alta, heterosexual i sense cap discapacitat ni problemàtica psíquica diagnosticada.

Segons el dossier fet per (Labcoop. 2015) *Itineraris des dels marges - Cooperativisme d’inclusió sociolaboral: aproximació a models d’acompanyament*: “donat el seu caràcter multidimensional, aquests eixos de desigualtat generen àmbits d’exclusió en els quals es produeixen les situacions de desavantatge, i en els que aquestes es concreten en els següents àmbits: econòmic, ocupacional, formatiu, sociosanitari, de l’habitatge, el relacional, el comunitari i polític i l’espacial o territorial. En funció de la quantitat de eixos de desigualtat que distancien a una persona d’allò normatiu o legal, aquesta viurà en una situació de vulnerabilitat.”

La lluita per la igualtat s’ha caracteritzat per estar centrada en la dimensió de la desigualtat ja sigui de gènere, ètnia, classe...aquest focus en una dimensió ha estat clau per centrar els esforços en combatre les causes com els efectes que els processos de producció de la desigualtat tenen sobre cada un dels grups socials que aglutinen les lluites. Per exemple, es pot relacionar amb les activistes i teòriques feministes dels anys 80 que emfatitzaven la necessitat de prendre consideració a la mirada d’interseccionalitat política, on s’ha de tenir en compte la interrelació entre les desigualtats a l’hora de definir estratègies d’acció política, ja que les iniciatives dirigides a la solució d’una desigualtat no són neutrals cap a les altres desigualtats (Kimberle Creenshaw.1989), ho va poder comprovar quan el moviment feminista i el moviment pels drets civils a Estats Units fallaven a l’hora de defensar els interessos de les dones afroamericanes que vivien episodis de violència de gènere. Es poden veure els riscos i dificultats associades a abordar des de la mobilització social només una desigualtat oblidant sistemàticament d’altres que sovint s’originen degut a l’encreuament de diferents categories de desigualtat. Com menciona (Marta Cruells.2012) en el dossier *La interseccionalidad entre las luchas por la igualdad en el 15M; avances destacados. Revista Viento Sur*, citant a (Butler, 2004): “La interseccionalitat incideix en el diàleg entre les lluites per oferir i construir allò comú,

profunditzant en les solucions alternatives a les formes de dominació o exclusió que viuen diferents grups socials.”

2.6 Exclusió Social:

L'exclusió social és un fenomen relatiu, es tracta de una construcció social que fa que cada societat situï als marges de la “normalitat” o del dret a unes o a altres persones, segons determinades característiques. Alhora és tracta d'un fenomen multidimensional en el que es produeixen acumulació i encavalcaments dels desavantatges socials; i és dinàmic, ja que pot aparèixer o modificar-se en les trajectòries i moments vitals de les persones.

(Labcoop SCCL, 2015) en el seu dossier. “*Itineraris des dels marges Cooperativisme d'inclusió sociolaboral: aproximació a models d'acompanyament*” especifica que:

“la utilització del terme exclusió en substitució del de pobresa, es produeix a partir dels anys 80 per la necessitat de superar la visió excessivament economicista del concepte de pobresa i passar d'una visió estàtica a una dinàmica, multidimensional i amb lògica de procés. L'exclusió és un procés d'allunyament progressiu d'una situació d'integració social en els que es poden distingir diferents estadis segons la intensitat, des de la vulnerabilitat, al risc d'exclusió o a l'exclusió mateixa, depenent dels àmbits i eixos de desigualtats que travessin el moment i trajectòria de la persona o els factors d'exclusió com l'origen, l'edat o la classe social, l'orientació sexual, l'ètnia, la diversitat funcional, els problemes de salut específics, etc. L'anàlisi interseccional recull les variables que operen en cada persona i en diferents moments del seu cicle de vida.”

Per aquest motiu, (Natalia Rossetti, 2016) assegura en el Dossier “*El concepte d'exclusió social: enfocaments, perspectiva de gènere i polítiques d'inclusió. ICPS, Ciutats i persones. Exclusió social i gènere a l'àmbit local. Transversalitat, interseccionalitat i empoderament*”, que: “el fenomen de l'exclusió té una relació directa, primer, amb el trencament que es produeix principalment en el marc de les relacions laborals, i en segon lloc, en el debilitament de les relacions socials i comunitàries que cohesionaven i aportaven solidaritat a la societat.”

La precarització intensa del mercat laboral és un factor explicatiu clau però no únic de l'ampliació dels processos d'exclusió a les societats capitalistes.

2.7 La Inclusió Social:

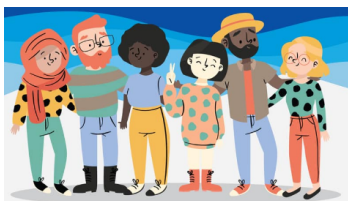
La inclusió social és el procés i la pràctica de garantir que totes les persones, independentment de les seves circumstàncies personals o socials, puguin participar plenament en la vida econòmica, social, cultural i política de les seves comunitats. Això implica eliminar barreres i desigualtats que poden excloure individus o grups a causa de factors com la pobresa, la discapacitat, el gènere, l'edat, l'origen ètnic, la orientació sexual, i altres condicions que puguin provocar discriminació

o marginalització. (Labcoop.Itineraris des dels marges. Cooperativisme d'inclusió sociolaboral: aproximació a models d'acompanyament. 2020)

La inclusió social de qualsevol persona passaria:

- 1) En primer lloc, per l'accés garantit a la ciutadania i els drets econòmics, polítics i socials corresponents a la mateixa, així com les possibilitats de participació efectiva en l'esfera política. Aquest accés és especialment problemàtic per alguns col·lectius com la població estrangera sense regularització administrativa.
- 2) En segon lloc, passaria per la connexió i solidesa de les seves xarxes socials de suport (familiar, veïnal, comunitari) que poden ser claus per la inclusió, però també ho poden ser per a l'exclusió, segons els sistemes de valors dominants. Això és especialment important quan l'Estat del Benestar és feble i és rellevant la xarxa de solidaritat per la provisió de recursos i sosteniment.
- 3) I finalment, l'espai de producció econòmica i l'accés a ingressos econòmics, que determinen les condicions objectives d'exclusió o inclusió.

2.8 L'Empoderament:

Els processos d'empoderament tant a nivell individual, com grupal i comunitari busquen la promoció de l'autonomia de les persones i grups, així com la seva capacitat d'incidir en la millora de les seves condicions de vida. Quan es parla d'enfortiment o empoderament és sempre per referir-se a un poder que és conquerit, no atorgat.

A nivell individual, l'empoderament es dona quan la persona té la possibilitat de millorar la creença en les seves capacitats i competències a partir de la seva pròpia acció, el que augmentarà la seva motivació per a desenvolupar accions que millorin la seva situació. A mesura que es reproduïx aquesta dinàmica la persona pren consciència que amb la seva acció pot incidir de forma directa sobre la seva realitat.

Segons (Zimmerman.2000/16): "L'empoderament individual també té una dimensió de conscienciació, de comprensió de l'entorn sociopolític, és a dir, de quina és la seva situació i posició en el mapa de les relacions de poder existents, la qual cosa permet desenvolupar capacitat i visió crítica, així com la inquietud de voler cooperar amb altres per a canviar la situació."

Una explicació complementària, seria la de l'investigador (William Ninacs.2011) amb una perspectiva que es fixa en els components o processos d'ordre psicològic que es donen en les persones que viuen un procés d'empoderament planteja aquestes fases:

- a) L'augment de l'eficàcia personal.
- b) El desenvolupament d'una consciència de grup/social.

c) La reducció de l'autoculpabilització.

d) L'acceptació d'una responsabilitat personal pel canvi.

Amb l'acció comunitària s'emfatitza l'abordatge d'allò col·lectiu amb situacions i/o objectius col·lectius. Tal com recalca ([Labcoop.2015](#)): “En aquest sentit, es tracta d'una tasca que té a veure amb el repte de constituir i sostenir un grup (o varis) al voltant de l'elaboració i la aplicació de projectes de desenvolupament social”

Aquest tipus de processos, que permeten superar les barreres psicològiques presents en l'autoestigmatització i l'autoculpabilització que viuen sovint les persones més afectades pels factors d'exclusió social i els eixos de desigualtat, succeeixen a partir d'entendre que els problemes no són individuals ni en les seves causes ni en les seves solucions.

3. Reflexions a partir dels conceptes:

Un cop entrelleçades les idees principals dels conceptes exposats, s'extreuen les reflexions generades útils per sostenir la hipòtesis del treball que basa la seva conjectura en que l'economia social i solidària pot donar resposta a la situació de *vulnerabilitat i exclusió social* que es troba una gran part de la població migrada que arriba al nostre país, ja que planteja la resolució col·lectiva de certes necessitats bàsiques de les persones a través dels valors essencials en els que es sosté i que afecten de forma transversal les diverses esferes del sosteniment de la vida i incideix en la transformació de les relacions socials en tots els àmbits.

S'entén que per aconseguir un desenvolupament equitatiu i sostenible és fonamental fomentar la *inclusió i la participació* activa de tota la comunitat. Això implica abordar els factors que impedeixen la participació, treballant per eliminar les barreres que provoquen la exclusió social i fomentant una cultura de col·laboració i implicació ciutadana. Només així es podrà construir una societat més cohesionada i justa, on tots els individus tinguin l'oportunitat de contribuir i beneficiar-se del desenvolupament comú.

L'ESS es presenta sovint com una alternativa a l'economia convencional, amb l'objectiu de promoure la inclusió, la justícia social i la sostenibilitat. Tot i això no està exempta de reptes i *limitacions*, i un d'aquests és la potencial reproducció de desigualtats en matèria de participació. En l'accés a l'ESS, hi ha barreres que poden impedir que certs grups de persones, especialment aquelles amb perfils més vulnerables, puguin involucrar-s'hi. Malgrat els valors inclusius que promou, l'ESS pot acabar unint majoritàriament persones amb un cert capital social i cultural, reproduint les desigualtats existents en la societat. Per altra banda, la presència de persones amb *perfils diversos* dins les organitzacions de l'ESS, també poden sorgir desigualtats. Tot i que l'ESS tendeix a promoure la democràcia interna i la participació equitativa, en la pràctica, les dinàmiques de poder poden reproduir-se. A més, factors com les diferències en la capacitat de participació (per exemple, persones amb càrregues familiars, feines precàries o limitacions físiques) poden afectar la seva influència i visibilitat dins les organitzacions. Per tant, és crucial que l'ESS sigui conscient d'aquests riscos i treballi activament per contrarestar-los.

L'ESS té el potencial de ser una força transformadora per a la inclusió i la justícia social i ha de fer front de manera proactiva als desafiaments interns per evitar la reproducció de les desigualtats que intenta combatre. Només així podrà assolir plenament els seus objectius de crear una economia més justa i sostenible per a tots.

Analitzant les dades de població autòctona i població estrangera a Catalunya, es detecta que el teixit de l'Economia Social i Solidària, com en molts altres llocs, pot ser massa homogeni pel que fa a l'origen de les persones que en formen part. Aquesta *homogeneïtat* pot limitar l'impacte i la capacitat de l'ESS per reflectir i abordar les necessitats i realitats diverses de la societat catalana. La dada que un 17% o més de la població a Catalunya té un recorregut migratori subratlla la importància de fer que l'ESS sigui més inclusiva i representativa. Perquè l'ESS a Catalunya reflecteixi la composició social del país, és crucial abordar la seva homogeneïtat actual i treballar activament per transformar-la. La inclusió de persones amb recorreguts migratoris no només és una qüestió de justícia social, sinó també una oportunitat per enriquir i enfortir el teixit de l'ESS. Només així es podrà garantir que l'ESS sigui veritablement representativa i capaç de respondre a les necessitats de tota la societat catalana.

La descripció de la cultura predominant com a europea, patriarcal i capitalista posa de manifest com les normes i valors predominants poden perpetuar la desigualtat social. Aquesta visió privilegia certs grups mentre marginalitza altres, creant un marc on determinades identitats són considerades com la norma. Reconèixer els eixos de desigualtat social és el primer pas per abordar-los.

La relació entre *l'exclusió social* i el trencament en les relacions laborals destaca com les transformacions en el món del treball poden contribuir a l'exclusió. L'augment de la precarització laboral, la contractació temporal i altres formes d'ocupació no estable poden deixar les persones en una situació vulnerable, sense accés a ingressos estables o beneficis socials associats amb el treball permanent, debiliten les relacions socials i comunitàries i també contribueixen a l'exclusió. Quan les xarxes socials i comunitàries es debiliten, es redueix la solidaritat i el suport mutu, deixant les persones més vulnerables a l'exclusió i a la falta de suport en moments de necessitat.

L'empoderament individual és un procés dinàmic que implica el reforçament de la confiança en un mateix, l'acció proactiva i la consciència del propi poder per influir en la realitat. A mesura que les persones es capaciten, es converteixen en agents del seu propi canvi i poden contribuir de manera significativa al desenvolupament personal i comunitari. L'empoderament comença amb la creença, en les pròpies capacitats i competències. Quan una persona reconeix el seu potencial i confia en les seves habilitats per fer front als reptes, es genera una sensació de poder personal que és fonamental per al creixement i el desenvolupament personal. Es posa en pràctica a través de l'acció. Quan una persona es compromet a actuar i busca millorar la seva situació, es genera un cercle virtuós on la motivació augmenta a mesura que es produeixen resultats positius. Això pot conduir a un major compromís i determinació per superar obstacles i assolir objectius. Implica una comprensió del poder personal per influir en la pròpia realitat. A mesura que una persona experimenta el poder de les seves accions i veu els resultats tangibles, augmenta la consciència del seu impacte en la seva vida i en la seva comunitat. Assumir la responsabilitat del propi destí i prendre el control de les pròpies decisions i accions. Quan una

persona es sent capacitada per dirigir la seva vida, esdevé més proactiva i menys passiva davant les circumstàncies.

4. El posicionament de l'economia social i solidària:

Es pot traslladar als reptes que planteja en ([Jordi Garcia-Jané, 2018](#)), on esmenta que l'ESS hauria d'agafar certa envergadura sense perdre el seu caràcter alternatiu: "No es pot pretendre ser transformador realitzant la teva activitat amb conformisme vers el sistema actual, ja que acceptant les normes del joc imposades i, per tant, reproduir les dinàmiques racistes que el sistema propugna, és l'antítesi als principis de inclusivitat, democràcia i no discriminació, a part de ser completament contradictori amb la voluntat i els objectius que es marquen des de l'àmbit de l'ESS."

Si l'ESS es planteja ser l'alternativa al capitalisme, ha de ser antiracista i feminista per fer viable el projecte vital de les persones migrades i de les seves famílies que, sens dubte, es desplacen arran les conseqüències del capitalisme, com les guerres o la crisi ambiental.

Segons ([Coraggio, 2013](#)): "el dilema existent sobre si les iniciatives d'ESS han d'emanar única i exclusivament de la societat civil o, si pel contrari, l'estat ha de jugar-hi un paper central, en el que algunes consideren una dependència dels poders i, per tant, una pèrdua d'independència, és un fals debat. Si es deixa la iniciativa únicament en la societat civil, els projectes i iniciatives estaran clarament marcats per les normes del mercat i, per tant obligats a mantenir aquest sistema de competitivitat, el que clarament també implica una pèrdua d'independència"

Per Coraggio, no és necessari escollir entre les dues opcions, ja que si bé és preferible que les iniciatives parteixin de la societat civil, l'Estat ha d'acompanyar i recolzar les demandes de recursos materials, de polítiques socials i econòmiques, de legislació, etc. en favor del creixement d'un sector orgànic d'emprenedories econòmiques autogestionades pels treballadors. Per tant, la col·laboració entre les iniciatives provinents de la societat civil han de comptar amb el recolzament de la infraestructura de recursos de l'Estat, que pot crear un marc segur per tal de afavorir la creació del sector orgànic del que parla Coraggio. Es podria dir que aquesta col·laboració i abastiment de recursos passa per realitzar acció política des de l'ESS.

Tot i que les línies d'actuació són diverses i poden estar més o menys clares, hi ha una cosa que és imprescindible perquè l'economia social i solidària esdevingui un entorn de canvi, en aquest cas concret, en l'àmbit de la migració, i és que cal integrar aquestes pràctiques i dinàmiques no discriminatòries en el nucli mateix de l'ESS.

4.1. Entitats o eines que promouen el cooperativisme per persones d'origen divers:

En aquest sentit, en l'àmbit català, s'han pres accions en aquesta direcció amb la incorporació de la diversitat d'origen dins dels blocs d'avaluació, amb entitats que promouen el cooperativisme per a persones d'origen divers, es proporcionen assessoraments i subvencions destinats a la promoció de contractacions o projectes, a continuació es poden veure alguns exemples:

4.1.1 El Balanç social de la Xarxa d'economia solidària □

Es tracta d'una eina informàtica en línia que avalua de forma sistemàtica, objectiva i periòdica sis grans característiques de tota empresa o entitat que vulgui ser socialment responsable: la democràcia, la igualtat, el compromís ambiental, el compromís social, la qualitat laboral i la qualitat professional. A través d'un qüestionari general que ha d'omplir l'empresa; i també a tres conjunts de qüestionaris que poden respondre anònimament persones treballadores, empreses i/o persones usuàries o clients i persones voluntàries. A través d'aquest dispositiu s'inclouen aspectes específics relacionats amb la diversitat, la inclusió de persones migrades a les entitats de l'economia social i solidària. En aquest context, l'avaluació de la participació i les condicions de les persones migrades en les entitats és una part important del procés. Té com a punts d'anàlisi (objectius de l'avaluació de les persones migrades, inclusió social, mesurar el grau d'inclusió i participació de les persones migrades dins de les entitats, igualtat d'oportunitats, avalua si les persones migrades tenen les mateixes oportunitats en termes d'accés a feina, formació i responsabilitats dins de les entitats, diversitat i Cohesió Social...)

4.1.2 La Comissió de Diversitat i Migracions de la XES □

És un òrgan dedicat a promoure la inclusió i la diversitat dins de les entitats que formen part de l'economia social i solidària a Catalunya. Aquesta comissió treballa específicament per assegurar que les persones migrades i d'altres procedències culturals tinguin un paper actiu i igualitari dins de les entitats de l'ESS.

4.1.3 Cercle de Migracions i d'Economia social i solidària antiracista de Coòpolis □

Treballa des del 2018 per consolidar-se com una eina d'inclusió de la perspectiva antiracista i decolonial dins l'Ateneu Cooperatiu de Barcelona per a tot el teixit de l'ESS a Catalunya i la societat en termes generals. El seu objectiu principal és fomentar la creació de cooperatives i d'ocupació dins del col·lectiu de persones migrades per tal de resoldre les seves necessitats mitjançant fórmules econòmiques col·lectives i amb una mirada que destaquï la de les persones migrades, lluny d'accions assistencialistes.

4.1.4 MigrESS □

Associació que promou la participació de persones migrades en l'ESS ubicada a Barcelona. Visibilitza les iniciatives d'economia des de baix i aporta a un teixit associatiu intercultural i antiracista. Ofereix assessorament per a iniciatives econòmiques de persones migrades i per a entitats que vulguin incorporar una perspectiva intercultural. Ofereixen: Formació en antiracisme, tallers sobre regularitzacions, assessorament i recerca en antiracisme i articles.

4.1.5 Programes de treball i formació sobre ACOLS □

Són subvencions destinades a les persones migrades en situació administrativa irregular que compleixin els requisits per obtenir una autorització de residència temporal per circumstàncies excepcionals d'arrelament social i puguin subscriure un contracte de treball i contribuir d'aquesta manera a la seva inserció sociolaboral. El SOC subvenciona els contractes de treball de 12 mesos de durada a jornada completa. Així mateix, i amb caràcter opcional, se subvencionen

hores d'acompanyament a les entitats que les sol·licitin. Aquestes hores són per donar suport, dirigir i guiar a les persones contractades durant l'execució del programa, i d'aquesta manera facilitar una millor adaptació al lloc de treball i un reforç competencial.

Arribats a aquest punt es pot afirmar que el mètode cooperatiu pot esdevenir una eina per fer front a les situacions d'irregularitat administrativa en la qual es troben les persones migrants. Cal mostrar les implicacions i el teixit social de les persones migrants, desmuntant els mites sobre aquesta comunitat que diuen que no participen ni s'impliquen en els espais dels moviments socials i així construir una economia popular com a eina de transformació social, que tingui com a base la solidaritat i la lluita contra el racisme, que promogui i doni suport a les propostes col·lectives en clau de drets allunyats d'una mirada paternalista o assistencialista. Al plantejar l'antiracisme com una eina de l'ESS, cal revisar quins són els principis que sostenen l'ESS (la majoria dels quals "són molt blancs") i aleshores analitzar les estructures d'una perspectiva antiracista (que no significa contractar una persona migrant a les cooperatives) sinó interpel·lar a l'estructura.

L'ESS ha de ser un espai on la gent migrada pugui trobar possibilitats de desenvolupar una vida digna. Davant de problemàtiques com quan la llei d'estrangeria vulnera directament els principis de l'Economia Social i Solidària, en el moment que una persona no pot accedir a una iniciativa pel fet de no tenir papers vulnera el principi de lliure accés i democràcia, en el moment que per regularitzar una persona i realitzar-li un contracte de temps complet, s'està vulnerant el principi d'organització i autogestió del temps de la vida i el treball...es fa latent que l'ESS, ha d'implícit-se de manera directa en l'acció política contra la llei d'estrangeria, ja que, de no fer-ho, està vulnerant directament els seus principis fonamentals.

4.2 El Cooperativisme, una bona solució:

L'economia social comprèn totes aquelles formes de realitzar activitat econòmica que tenen com a finalitat la resolució d'una problemàtica social o bé satisfer les necessitats econòmiques dels seus associats. La fórmula d'economia social amb més pes i tradició a Catalunya és el cooperativisme, amb prop de 4.000 cooperatives existents i més de 42.000 llocs de treball. També formen part de l'economia social les societats laborals, el Tercer Sector Social, els Centres Especials de Treball, les Empreses d'inserció i les associacions i fundacions que fan activitat econòmica.

La hipòtesi de partida i premisa inicial d'aquest treball és que les pràctiques de cooperativisme d'inclusió, adreçades a persones que no poden accedir al mercat laboral ordinari, suposen una via per a facilitar la integració d'aquestes persones a l'ecosistema cooperatiu, des d'una perspectiva comunitària. La primera raó és que la participació en el model cooperatiu apareix com una oportunitat única per generar contextos d'oportunitat per articular relacions de suport mutu i desenvolupar capacitats i habilitats pràctiques que van més enllà de la capacitació en competències professionals que ofereixen els itineraris d'inserció laboral tradicionals. Un projecte cooperatiu és un projecte col·lectiu que es construeix des de la mutualització i no partint d'un itinerari individual d'èxit o fracàs. En segon lloc, perquè d'acord amb els principis

cooperatius (Adhesió voluntària i oberta, gestió democràtica per part dels socis, participació econòmica dels socis, autonomia i independència, educació, formació i informació, cooperació entre cooperatives, interès per la comunitat...), les persones membres d'una cooperativa participen activament en la presa de decisions de l'empresa, tret diferenciador d'altres opcions corporatives. I finalment perquè, es genera empoderament mitjançant l'accés a la dimensió econòmica i la distribució dels recursos.

En el context del mercat social i de l'economia social i solidària, es donen dinàmiques afavoridores per als projectes empresarials en general, fruit de les relacions d'intercooperació, que contribueixen a la solidesa dels projectes i la seva inclusió en l'entramat de relacions i espais de representació; i per aquest tipus de projectes en particular, perquè es posa en valor la importància i necessitat de les iniciatives protagonitzades i/o liderades per persones en situació de vulnerabilitat o exclusió en termes d'igualtat. Existeixen exemples de cooperatives com la cooperativa de venedors ambulants de Barcelona, la cooperativa Diamcoop, CoopHalal, cooperativa Mujeres Pa'lante, Abarka coop, Alencoop... moltes d'elles ubicades a la ciutat de Barcelona.

Com a resultat, una cooperativa proporciona un marc propici per a l'empoderament de les persones que hi formen part per tal d'afavorir la seva articulació territorial i sectorial, sense perdre de vista els rols i privilegis que es donen en el context social en què es desenvolupen en un context en què es promou el pensament democràtic i les habilitats de deliberació, que capaciten i promouen a les persones per participar de la vida democràtica del país i exercir els seus drets socials i de ciutadania. Per això, el cooperativisme d'inclusió es pot considerar com un mitjà innovador d'inclusió professional, social i ciutadà.

Tal com s'exposa en la hipòtesi, el cooperativisme és una bona alternativa per afavorir els processos d'inclusió social i laboral dels col·lectius i les persones més al marge del nostre context social, i en el cas que enfoquem en aquest treball, les persones migrades. Però és essencial poder analitzar i comprendre més els límits de les persones que podrien iniciar un camí cap a un model cooperatiu, els seus potencials i els seus riscos. El cooperativisme d'inclusió s'adreça a persones que, per diferents raons, tenen dificultats per veure garantit els drets fonamentals, concretament els drets econòmics i socials com l'accés al treball, el dret a la llibertat de circulació i residència, entre altres, si pensem en persones sense regularització administrativa.

5. Dificultats i limitacions:

La detecció de les limitacions i dificultats de les persones migrades en la incorporació dins un sistema de funcionament dins una ciutat nova és important, ja que sovint enfronten barreres socials, econòmiques i culturals que dificulten la seva plena integració a la societat. Identificar aquestes limitacions permet dissenyar projectes d'ESS que siguin més inclusius, promovent la igualtat d'oportunitats i l'equitat. Això és essencial per construir comunitats més cohesionades i justes.

➤ 5.1 Llei d'Estrangeria:

La llei d'estrangeria va néixer el 1985 i parteix de la necessitat de regular els fluxos migratoris enfront el canvi social que s'estava produint a Espanya en aquell moment. Es va passar de ser un país emissor de persones immigrades a ser un país receptor d'immigració atreta en molts casos per la bombolla econòmica espanyola al llarg dels anys 90. La norma legal s'ha vist sotmesa a diverses reformes en espais molt curts de temps des del 2004 on es van introduir canvis que han limitat i restringit cada cop més els drets de les persones migrades. La llei d'estrangeria i el seu reglament s'han convertit en instruments incapaçs de donar resposta als centenars de persones que es troben actualment indocumentats a l'Estat Espanyol. Des dels inicis de la crisi econòmica els migrants han tingut grans dificultats per regularitzar la seva situació, origen de molts dels seus problemes. Actualment només s'utilitza en el règim general l'anomenat "arrelament social", que es tracta d'una autorització de residència per circumstàncies excepcionals que requereix, a part de molts requisits, acreditar 3 anys d'estança continuada a l'estat espanyol sense documentació, tot i que una empresa que vulgui contractar a aquesta persona migrant i sigui solvent i complidora no ho podrà fer. Aquests 3 anys indocumentats en un país estranger obliga a treballar sota condicions precaritzades, al marge de la llei i on els drets laborals i socials son inexistents; es tracta de caldo de cultiu per ser subjecte d'abusos en tots els àmbits de la vida.

La gran majoria de persones migrades parteixen d'un marc legal on els procediments i tràmits són altament feixucs i difícils de realitzar. Aquesta és la manera informal que té la llei d'entorpir encara més aquestes regularitzacions. Els tràmits cal fer-los de manera presencial i amb cita prèvia a les diligències legals d'estrangeria. El que succeeix és que el govern espanyol dota de mínims recursos aquestes diligències, proveint d'una capacitat molt limitada d'atenció i, per tant, creant llargues llistes d'espera en el cas que, si es té sort, es pugui aconseguir una cita. I així comença un llarg periple burocràtic que acostuma a eternitzar-se durant llargs períodes de temps en els quals la persona migrada segueix estant en situació de desemparament, tot i reunir les condicions legals necessàries per poder tramitar un permís que li permet residir de manera regularitzada a territori espanyol i, per tant, poder desenvolupar una vida amb garanties. Així doncs, aquestes persones es troben en una espècie de carreró sense sortida, on no poden obtenir els papers que es demanen per poder buscar una vida digna fins, com a mínim, passar 3 anys malvivint i en una situació d'estar escapant constantment. ([Article, diario El Salto.2022. Migraciones y ley de extranjería.](#))

Des de diferents col·lectius, s'ha demanat tant la regularització massiva, permanent i sense condicions, com també la derogació de la llei d'estrangeria. Sembla que el govern espanyol estaria disposat a realitzar canvis en la llei d'estrangeria per tal de facilitar i desbloquejar els tràmits de regularització. Els canvis passarien per flexibilitzar i potenciar la regularització via contractes de treball legal, dotar de més recursos a les administracions pertinents i possibilitar els tràmits per via telemàtica per tal de no saturar el sistema i poder agilitzar els tràmits, que és el principal obstacle que es troben les persones que, complint les condicions per regularitzar la seva situació, es veuen immerses en una odissea de burocràcia, tràmits, cites prèvies i traves

administratives. (Article Diari.es. Pilar Luque Pérez. 2017.Una Ley de Extranjería alejada de la realidad)

➤ 5.2 Els Sectors laborals/econòmics:

S'ha de tenir en compte la composició del mercat laboral de l'estat espanyol, en el qual les persones migrades tenen associats uns nínxols determinats: la cura, els serveis, el sector agrícola i la construcció, independentment, de la formació o aspiracions personals. Quan arriben sense papers ni xarxes busquen guanyar-se la vida i és en aquests sectors on troben més facilitats per desenvolupar qualsevol activitat econòmica. Les persones immigrants tenen en contra el desconeixement de les lleis laborals i fiscals espanyoles, una circumstància que en part les acomplexa i els fa de barrera per llançar-se, o bé els deixa en mans de gestories que no coneixen. Cal afegir que, per a certs treballs de cara al públic com pot ser fer reformes en cases, reparar electrodomèstics, etc., la població espanyola sovint manifesta certes reticències si no és que en l'ocasió hi veu l'oportunitat d'aprofitar-se'n per tenir un servei per molts menys diners.

A partir de l'esclat immobiliari i turístic, i amb la intensa concentració del capital privat, el mercat laboral, explota la força de treball de les persones d'origen divers com cuidadores, netejadores, venedores ambulants o traductores; sense papers, sense contractes o sense seguretat social ni laboral, o amb contractes precaris. Però entenem que han de guanyar-se la vida d'alguna manera, és aleshores on entren a la roda de la contractació al camp del territori espanyol per realitzar les tasques de temporers en condicions altament denigrants, sota molt per sota de l'exigible legalment i rebent maltractaments constants.

➤ 5.3 El Temps:

La majoria de persones migrades generen els projectes en el temps lliure i, com que viuen en situacions en precari, aquests "temps lliures" són escassos alhora que poden trigar molt temps per quallar, tirar endavant i consolidar-se.

Les franges temporals que disposen per dedicar a desenvolupar projectes personals o professionals són limitades degut a factors molt lligats a la conciliació o a les dificultats familiars (feines de baixa qualificació amb horaris intensius i irregulars, pluriocupació, cura de fills que sovint recau sobre les mares, cura de familiars dependents, manca de xarxes de suport que pugui ajudar en les responsabilitats quotidianes, resoldre qüestions burocràtiques i administratives, desconeixement dels recursos disponibles com poden ser programes de suport o serveis de cures infantil...) en conjunt aquestes dificultats limiten les oportunitats de desenvolupament i creixement.

Quan es parla del temps que cal dedicar per participar en un projecte i l'aportació econòmica, moltes persones no hi poden tenir accés. S'han de contemplar altres alternatives per resoldre aquestes necessitats des d'una perspectiva comunitària, polítiques inclusives i programes d'ajuda específics per facilitar la seva plena integració.

➤ 5.4 Les Barreres Lingüístiques i culturals:

Les barreres lingüístiques poden dificultar l'accés de les persones migrades a serveis essencials com la salut, l'educació, i els serveis socials. La manca de comprensió de l'idioma pot impedir que entenguin informació important, completin formularis o comuniquin les seves necessitats adequadament. La capacitat d'accedir a informació important, com notícies locals, reglaments municipals, o avisos d'emergència, es veu afectada per les barreres lingüístiques. Això pot posar en risc la seguretat i el benestar de les persones migrades, especialment en situacions d'emergència. La capacitat de trobar feina sovint depèn del domini de l'idioma local, ja que les persones migrades que no parlen l'idioma poden tenir dificultats per accedir a llocs de treball qualificats, cosa que pot limitar les seves oportunitats laborals a feines menys qualificades i mal remunerades. La llengua és una eina clau per establir relacions socials i sentir-se part de la comunitat, aquestes barreres poden provocar l'aïllament social, dificultant la participació en activitats comunitàries, culturals o de lleure, i limitant les oportunitats de construir xarxes de suport. El procés d'aprenentatge d'un nou idioma pot ser llarg i intensiu, i sovint esdevé una prioritat per poder accedir a millors oportunitats laborals i integració social.

Juntament amb l'adaptació a una nova cultura i a un nou sistema pot ser un procés exigent que requereix temps i energia, cosa que pot deixar poc marge per desenvolupar projectes personals o professionals.

➤ 5.5. L'Estrès i la Salut Mental:

Moltes persones migrades han viscut experiències traumàtiques abans o durant el procés migratori, com; conflictes, persecució o dificultats econòmiques. Aquestes experiències poden deixar seqüeles emocionals que es veuen exacerbades pel procés d'adaptació a un nou entorn la qual cosa pot tenir un impacte significatiu en la seva salut mental i la seva capacitat per gestionar el temps efectivament. Cal tenir present que la pèrdua de l'entorn familiar, amics i comunitat del país d'origen pot provocar sentiments de nostàlgia i desarrelament. La separació dels éssers estimats i la manca de familiaritat amb el nou entorn poden contribuir a la depressió i l'ansietat.

Per altra banda, sovint s'han d'enfrontar a situacions de discriminació i xenofòbia, la qual cosa pot afectar negativament la seva autoestima i benestar emocional. Les experiències de rebuig o tracte injust poden contribuir a sentiments d'inseguretat.

La preocupació per la seguretat financera, les incerteses econòmiques i laborals poden generar un alt nivell d'estrès juntament amb les responsabilitats familiars, pot augmentar l'ansietat i la tensió emocional. El procés d'adaptació a la nova realitat és lent i depèn de molts factors que abanci de forma positiva.

➤ 5.6 Les Polítiques públiques:

Les polítiques públiques que es plantegen a nivell d'Estat espanyol al parlar de migració i de l'àmbit laboral són bàsicament relacionades amb la emprenedoria individual i la inserció laboral convencional. Falten polítiques públiques amb un enfoc diferencial que tinguin una mirada dirigida a les persones migrades tenint en compte les potencialitats, però sobretot les dificultats que tenen per accedir als serveis financers, la falta de coneixement sobre el funcionament burocràtic i la reduïda xarxa de recolzament que poden tenir en un inici. Són pràctiques que s'haurien de revisar; quan s'elaboren les lleis s'han de tenir en compte les veus d'altres cultures des de la igualtat però també des de la diferència ja que tothom acaba pagant impostos.

Per altra banda s'evidencien l'existència de polítiques públiques contradictòries, que poden ser interpretades com una doble vara de medir, on es fan servir amb una lògica repressiva per a certs grups mentre es promou la inclusió i el suport per a altres. Per una banda tenen una vessant on s'executen polítiques inclusives; com la subvenció de les ACOs amb l'objectiu de fomentar la integració social, la diversitat cultural i el benestar de les comunitats, proporcionant recursos i suport per a la inclusió social, promovent la convivència i reduint les desigualtats i per l'altre desenvolupant polítiques més agressives autoritzant redades racistes i altres mesures repressives sota la justificació de preservar la seguretat nacional, el control d'immigració il·legal, i l'ordre públic; mesures que generen efectes negatius profunds, com la marginació de comunitats vulnerables, la perpetuació del racisme institucional, i la creació d'un clima de por i desconfiança.

➤ 5.7 La Formació:

Quan una persona no té els papers regularitzats no pot realitzar cap curs, més enllà de classes de idiomes (català, castellà, alfabetització o curs de manipulació d'aliments). No es planteja que una persona migrant vulgui créixer intel·lectualment i vulgui aspirar a cursos d'un altre nivell, es troba que hi ha moltes dificultats per a que tinguin accés a la formació reglada existent.

Per altra banda existeix l'entrebanc principal de les persones que provenen d'un altre país i tenen una formació i es pot convalidar; el que succeeix és que el procés de convalidació triga al voltant de 3 anys per resoldre les compatibilitats i és molt farregós i complicat.

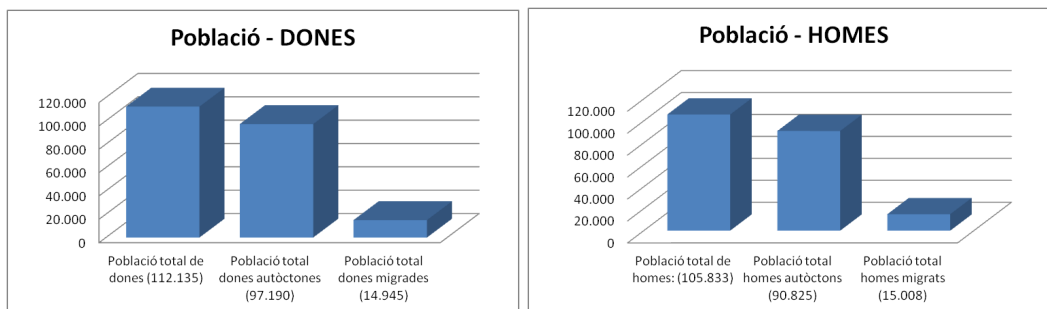
6. La situació a Sabadell:

Per tal de poder fer una aproximació més concreta de la situació de les persones migrades i les seva situació real en relació a les circumstàncies amb què es troben i les dificultats per accedir a un projecte laboral propi o la seva aproximació a un model cooperatiu, aquest treball es centrarà en un territori concret, la ciutat de Sabadell, d'aquesta manera podem posar el focus en experiències més palpables.

Sabadell és una ciutat situada a la comarca del Vallès Occidental, a la província de Barcelona, (Catalunya). Com a una de les ciutats més grans de la comarca, ofereix una rica combinació de diversitat cultural, històrica i socioeconòmica. La ciutat presenta una estructura poblacional diversa, amb un equilibri entre diferents franges d'edat. Hi ha una presència significativa de població jove i adulta, així com una població de gent gran en augment.

A nivell d'immigració, Sabadell és una ciutat amb una notable presència de persones migrades. Les comunitats provinents de l'Amèrica Llatina, el Magrib i altres països africans i asiàtics formen part del teixit social de la ciutat. La diversitat cultural es reflecteix en la vida quotidiana, amb una varietat de cultures, llengües i religions que conviuen i contribueixen a la riquesa cultural de Sabadell. Històricament, Sabadell va ser un centre important de la indústria tèxtil, però avui dia l'economia de la ciutat està més diversificada. El sector dels serveis, el comerç i les petites i mitjanes empreses tenen un pes significatiu. Com moltes ciutats industrials, Sabadell ha hagut d'enfrontar-se a desafiaments econòmics, com l'atur i la precarietat laboral, especialment després de la crisi financera global. Es tracta d'una ciutat diversa i dinàmica que combina una rica herència industrial amb una societat moderna i multicultural.

Aquestes són les dades extretes del (Idescat.2022) sobre el municipi de Sabadell en relació a la seva població i la població migrant:

Homes autòctons: $97.190 / 112.135 = 86,7\%$ - Homes migrants: $14.945 / 112.135 = 13,3\%$.

La proporció de 13,3% d'homes migrants dins la població total d'homes a Sabadell és indicativa d'una presència migrant notable. Tot i ser una minoria, aquest grup constitueix una part important de la demografia local i pot tenir un impacte significatiu en diversos àmbits socials, econòmics i culturals.

Dones autòctones: $90.825 / 105.833 = 85,8\%$ - Dones migrades: $15.008 / 105.833 = 14,2\%$

Això demostra que la majoria de la població femenina a Sabadell és autòctona, mentre que les dones migrades representen una minoria significativa.

En comparació amb les dades dels homes (13,3% migrants), les dones migrades representen un percentatge lleugerament més alt (14,2%), aquesta diferència, tot i ser petita, pot tenir implicacions per a la planificació de serveis específics per a dones migrades, així com per a les polítiques d'integració i inclusió.

7. Recollida d'experiències - Entrevistes:

A Sabadell hi ha aproximadament unes 50 associacions formades per col·lectius de persones migrades amb diferents finalitats (fer comunitat, defensa de la cultura i la llengua del col·lectiu, vetllar per la integració entre els ciutadans...) però existeixen 2 espais on es dirigeixen la gran majoria de persones migrades quan arriben a la ciutat en búsqueda d'informació i recolliment, on els atenen professionals en diferents àmbits i els proporcionen totes les eines possibles per tal de començar una vida autònoma. Reben informació legal sobre la seva situació, els assessoren sobre la documentació que els fa falta per poder engegar una vida a la ciutat, els resolen dubtes i els guien davant determinades situacions burocràtiques, els faciliten les direccions on poden resoldre les necessitats bàsiques que requereixen, escolten les seves situacions i expectatives...

Aquests espais són:

- Ajuntament de Sabadell - Programa d'acollida.
- SCAI - Servei Català d'acolliment als immigrants

S'ha considerat oportú entrevistar a dues persones professionals referents de cada un dels dos espais per poder entendre en quines circumstàncies es troben la majoria de persones migrades amb les que treballen a diari i poder resoldre les impressions que apareixen al llarg del treball sobre la seva situació inicial d'arribada, les conjuntures en que es troben, les voluntats o expectatives que posseeixen, els recursos que utilitzen, les relacions que estableixen, els coneixement sobre els conceptes bàsics de l'ESS què disposen, els impediments principals que tenen a l'hora de projectar una participació dins l'àmbit de l'economia social i solidària o engegar projectes personals amb el model cooperatiu...i per altra banda també introduir els avantatges que es consideren positius dins del model cooperatiu per tal que aquestes professionals els tinguin presents per traslladar si troben que la situació s'escau i pot generar oportunitats.

()La idea inicial del treball, era accedir a informació de primera mà i directe, elaborant una enquesta dirigida a les persones migrades de la ciutat de Sabadell, mitjançant el contacte amb les associacions inscrites al registre d'Associacions de persones migrades de la ciutat. Però per la complexitat en l'accessibilitat amb aquestes, la manca de temps per gestionar l'enviament i la recepció de les seves respostes i les dates d'entrega del TFP es va optar per realitzar les 2 entrevistes amb persones professionals molt vinculades al seu àmbit que disposen d'una visió molt potent sobre la situació de les migracions a la ciutat.*

7.1. Entrevista a Cristina Puente - Cap del programa de primera acollida de persones migrades de l'Ajuntament de Sabadell:

- ***L'Ajuntament de Sabadell disposa d'un Programa de primera acollida per a persones migrades:*** Des de fa més de 16 anys, el Servei de Primera Acollida és un conjunt d'accions i recursos d'atenció directe que ajuden a les persones migrades a obtenir formació i informació necessària per aquelles persones que acaben d'arribar a Sabadell. Aquest servei proporciona unes eines inicials que faran més fàcil la incorporació a la societat catalana. Quan s'acaba tota la formació establerta, s'obté

un certificat final, que pot servir a l'hora de buscar feina o de fer valer la seva formació i experiència, així com també és útil en els processos d'estrangeria com l'arrelament social o la renovació d'autoritzacions de residència, entre d'altres.

- Durant la conversa amb la Cristina Puente (Cap del programa d'acollida de l'Ajuntament de Sabadell), s'evidencia que no només s'atén a persones nouvingudes sinó que també utilitzen els seus serveis persones que porten anys a la ciutat i que fins aleshores han anat per solitari resolent les burocràcies que es trobaven. La idea principal que té aquest servei és capacitar amb totes les eines possibles a les persones que venen per tal que puguin esdevenir autònomes en el seu dia a dia. Són un servei pont i proporcionen cursos de llengua, tenen programes específics per persones refugiades, dones i joves facilitant informació i formació.
- Es dóna molta importància al respecte per les situacions en les que arriben les persones migrades, ja que moltes assisteixen a l'espai en circumstàncies molt complicades (a través de sol·licituds de protecció internacional, fugint de persones, contextos bèl·lics, sol·licitant asil...). El seu vincle amb la ciutat sovint és perquè hi ha algun lligam amb algun familiar o algú del seu poble que els pot proporcionar un sostre de forma temporal, o bé per casos de persones sol·licitants d'asil que els assignen pisos d'acollida amb vacants disponibles a la ciutat.
- Tot i que sovint arriben famílies senceres, cal tenir present la càrrega “invisible” d'ajudar a les famílies que han quedat a la població d'origen d'aquestes persones, l'existència del compromís que tenen per aconseguir diners i enviar el capital que puguin recollir per ajudar-les és molt alt, ja que estan presumptament en pitjors condicions.
- La Cristina comenta que la majoria de persones nouvingudes venen sense papers de residència ni de treball i quan arriben al servei d'assessorament jurídic s'assebenten del què han de fer i que fins passats 2 o 3 anys mínim no podran regularitzar la seva situació i qualsevol petició o requeriment implica moltes dificultats burocràtiques, aquest fet els neguiteja i desespera, deixant de banda les màfies que apareixen al voltant d'aquestes persones amb la intenció d'aprofitar-se de la situació de ignorància i vulnerabilitat.
- Quan es tracta el tema de la inclusió, la Cristina comenta que hi ha certs punts clau per poder integrar-se mica en mica; la llengua és un factor important ja que si li donen l'esquena no generen xarxa tot i que sigui per a fer ús dels espais públics i només es mouen on hi ha compatriotes del seu país i és fàcil tancar-se i viure en un petit ghetto. Les famílies que tenen criatures escolaritzades o les persones que comparteixen espais laborals amb persones autòctones els hi és més fàcil relacionar-se i obrir-se, és tot un procés però és un bon punt de partida per encetar noves relacions, sentir-se més segurs en certes situacions i començar a incorporar coneixements sobre els funcionaments vida dins la nova ciutat, ja que molts cops se poden sentir fora de lloc.
- Quan es comenten els conceptes de l'ESS i s'expliquen els valors que s'hi treballen i l'oportunitat que seria per moltes persones migrades poder desenvolupar els seus

projectes a través del model cooperatiu, la cap del programa del servei d'acollida comenta que en la seva experiència cal tenir present que totes les persones (nouvingudes i de llarga estança) tenen com a objectiu trobar un futur millor del què tenien i enviar diners a les famílies que hi ha al darrera ja que el projecte migratori no és només d'una única persona, i sí que admet que van amb una mentalitat capitalista ja que només els interessa guanyar diners. Però un cop ja tenen totes les necessitats bàsiques cobertes, a nivell aspiracional sí que voldrien millorar perquè es troben amb un mercat laboral molt precari on davant les ofertes de treball més normalitzades es troben exclosos i es queden amb les més precaritzades i homologar estudis universitaris del seu país requereix la gestió de molts tràmits que sovint triguen molts anys a gestionar-se.

- En la seva experiència comenta que en aquest aspecte ha conegut algunes situacions de persones que han pogut arribar a capitalitzar l'atur, que s'ha pogut presentar un pla d'empresa a través de la llei d'estrangeria (amb molt acompanyament) i que en algun dels seus programes destinats a dones ha arribat a sorgir la idea de muntar algun tipus de negoci conjuntament però ha fracassat per manca de lideratge i de temps per dedicar-se plenament. Només coneix el cas d'una persona que a dia d'avui sigui soci d'una cooperativa, arrel de la gestió d'una subvenció ACOL.

7.2 Entrevista a Raquel Carrera - Tècnica del SCAI (Servei Ciutadà d'Acollida a als Immigrants):

- **SCAI - Servei Català d'acolliment als immigrants:** L'SCAI, un servei cívic i ciutadà d'acolliment a les persones immigrades on es fomenta els contactes entre la societat sabadellenca amb persones i grups d'immigrants. L'SCAI treballa amb i per les persones immigrades, procurant ser un punt de trobada de persones autòctones i immigrades sense restriccions ideològiques, ètniques ni religioses, treballant diàriament per la defensa dels drets bàsics de les persones immigrades i de la igualtat de totes les persones tant en drets com en deures, amb independència de la seva situació administrativa. Format per Càritas Sabadell, CCOO del Vallès Occidental, Unió General de Treballadores i Treballadors, Comissió Catalana d'Acció pel Refugi - CCAR, Lliga dels Drets del Poble.
- L'entrevista amb la Raquel és útil per diferenciar els diferents tipus de migracions que es produeixen; les planificades i les no planificades. Les primeres les desenvolupen persones que venen a un país amb un nivell d'estudis alt, per un període de temps determinat, on sovint tenen familiars que ja hi viuen i disposen d'una tarjeta comunitaria, aleshores es poden permetre mobilitzar-se, quan s'arriba amb un projecte personal és més fàcil en tots els sentits (tot i que han de demostrar que disposen de diners suficients per finançar la seva estada). Per l'altre banda les persones que tenen una migració no planificada acostumen a arribar d'algun lloc on són perseguits o estan en perill i venen per protegir-se i tot i així han d'enviar diners a les seves famílies.
- Igual que a l'anterior entrevista, es recalca la importància de la situació psicològica en la que arriben moltes persones després d'un recorregut molt dur i que després de posar

totes les expectatives en el nou lloc d'arribada s'adonen que segeixen malvivint, i potser passen 10 anys i segueixen en la mateixa situació.

- Un dels serveis essencials i per el qual estan especialitzats a l'SCAI és l'assessorament a nivell legal, on moltes persones s'hi digereixen per resoldre dubtes sobre l'aplicació de la llei d'estrangeria i la documentació que se'ls hi demana. Normalment les persones migrades arriben amb demandes explícites i les persones professionals necessiten que se'ls contextualitzi la situació per poder saber en quin punt es troben (regularització, reagrupació...) depèn de en quina s'ubiquen es poden saltar alguna etapa burocràtica o no.
- Quan es pregunta per les seves dificultats, la Raquel destaca les situacions d'abusos en què es troben degut a la situació vulnerable que els deixa la llei d'estrangeria i l'economia submergida a la que es veuen forçats a participar i on davant les situacions il·legals que pateixen es veuen incapacitats per denunciar per no destapar la seva situació irregular. Per altra banda la dificultat per empadronar-se i mantenir aquest empadronament (que va lligat a la comptabilització dels 3 anys que demana la llei d'estrangeria) i trampejar totes les trames organitzades per aprofitar-se de la seva situació.
- Durant l'entrevista insisteix en la importància de dotar de informació a les persones migrades per tal que puguin explicar exactament als seus possibles contractadors quina és la documentació que necessiten i els processos que hauran de seguir per poder realitzar un contracte laboral, remarcant que ha d'existir una aposta i un compromís per part de la persona contractant ja que són processos força llargs que s'han de planejar amb temps.
- S'accentua la necessitat que la població autòctona des de la posició de privilegi faciliti espais per tal que les persones migrades puguin generar processos d'inclusió. Explica que a l'SCAI exerceixen cursos de català i castellà però que a part de ser útils per obtenir una titulació, són una "excusa perfecte" per generar espais relacionals entre persones de diferents països i cultures, aquesta socialització enriqueix les relacions i la vida personal de les persones que no tenen cap tipus de contacte durant el dia. Intenta traslladar aquestes espais que es donen a l'aula de idiomes de l'SCAI a espais més rutinaris com la sortida de les escoles i les relacions entre els pares i mares, espais informals de la feina on poder generar-se relacions espontànies molt positives. Existeix un aprenentatge mutu, quan hi ha un acostament per part de les dues bandes i és una oportunitat per fer desaparèixer els prejudicis inicials, cal que existeixi una voluntat de coneixença entre les persones i entendre les situacions que poden patir i els motius pels quals és més complicat que s'obrin.
- Quan es parla de les aspiracions i projectes que puguin tenir les persones migrades, la Raquel posa l'accent en que es tracta de persones que ja han passat un filtre, és a dir que es caracteritzen per tenir una forta resiliència i que estan acostumades a solventar obstacles (burocràtics, socials, familiars...) i degut al bagatge que posseeix es veuen amb la capacitat per resoldre qualsevol problema que se li presenti sobrevivint davant

de les adversitats. Són persones empoderades i es veuen capacitades per plantejar-se avançar en la seva situació de vulnerabilitat a base d'esforços, destruint l'estigma constant de "pobrets". Reconeix que no té constància de persones que hagin pogut desenvolupar algun projecte personal o de forma comunitària, però ens proposa que ho consultem amb espais com Cal Molins i Vapor Llonch que poden gestionar aquest tipus de plans d'empresa.

- Quan se li explica les aportacions que podria fer l'ESS a aquest col·lectiu per millorar la seva situació personal i laboral, mostra entusiasme i ancoratge als ents de l'ESS a que siguin proactius i no esperin que els col·lectius o associacions de migrants piquin a la seva porta, sinó que els convidin a participar d'activitats o de col·laborar en projectes per tal que aquests se sentin cridats i coneguin de la seva existència, tal com diu la Raquel: "cal deixar cadires buides, per tal que ells/elles s'hi puguin asseure"

8. Conclusions i propostes de millora:

Com s'ha pogut comprovar des de l'àmbit de l'ESS, s'estan donant passes endavant per tal de generar espais inclusius pel que fa a la migració, tot i que el marc legislatiu és molt restrictiu i dóna poc marge d'actuació.

A continuació es presenten un seguit de propostes de millora enfocades a les organitzacions per tal de fomentar i activar fórmules per impulsar l'accés de les persones migrades dins d'espais de l'ESS, tenint en compte els aspectes, raonaments i reflexions emprats al llarg del treball.

8.1. Acció Política i Interlocució:

És aquí on l'ESS s'ha d'involucrar en major mesura en l'àmbit de l'acció política i la interlocució constant amb els estaments governamentals, per tal d'assolir els objectius i principis d'inclusió i democratització de l'economia. El fet que els marcs legislatius confronten directament els principis de l'ESS fa necessària aquesta acció per tal d'esdevenir una alternativa real en comptes de ser únicament un oasi dins del sistema hegemònic i, per tant, ser realment un eix transformador. Afrontar aquest canvi de paradigma, tenint present la perspectiva de diversitat a través de la incidència política a nivell de Catalunya i també en el pla estatal.

→ *De quina manera?*

★ 8.1.1. Creant coalicions o xarxes:

Les organitzacions de l'ESS poden unir-se per formar coalicions o xarxes que treballin conjuntament en incidència política de forma coordinada. Això pot incloure la creació de plataformes comunes per advocar per polítiques inclusives i per promoure la democratització de l'economia. D'aquesta manera es podria mantenir un diàleg obert i constant amb els representants governamentals, per exemple participant de forma conjunta en taules de treball, comissions i altres espais de diàleg institucional on es puguin presentar i defensar les necessitats i els drets de les persones migrants.

★ **8.1.2. *Polítiques públiques a través de dispositius existents:***

A través de dispositius ja existents com els Ateneus Cooperatiu, les Comunalitats...es pot contribuir activament en el procés de formulació de polítiques públiques, oferint assessorament, investigació i propostes concretes que reflecteixin les necessitats de les persones migrants. I un cop integrades, realitzar un seguiment i avaluació constant de les polítiques públiques aplicades per assegurar que realment es compleixen els objectius d'inclusió i democratització. Això pot incloure la publicació d'informes i la presentació de recomanacions de millora.

8.2. Establir una perspectiva antiracista dins la nostra organització:

La qual cosa implica reconèixer que vivim en una estructura racista en la qual totes ens hem socialitzat, i que això no és aliè a les estructures i les pràctiques organitzatives de les nostres entitats.

→ *De quina manera?*

★ **8.2.1 *Compromís dels membres:***

Establir una perspectiva antiracista en les organitzacions tal i com treballem la mirada feminista en tots els àmbits de la nostra feina i la nostra vida, és un procés continu que requereix compromís, formació i accions concretes. Primordialment cal assegurar que totes les persones que formen part de l'entitat o organització estan compromeses en aplicar de forma transversal en els diferents àmbits de treball la perspectiva antiracista. (pot incloure la declaració pública d'un compromís amb la igualtat racial i la justícia social)

★ **8.2.2. *Revisió polítiques internes:***

La mirada antiracista passa per revisar les polítiques i pràctiques internes, identificant i eliminant qualsevol forma de discriminació racial, com poden ser les polítiques de recursos humans que engloben la contractació, promoció, remuneració, condicions d'entrades i de sortides de les persones sòcies o treballadores, procediments de resolució de conflictes...garantint que són equitatius i accessibles per a tothom i eliminant qualsevol biaixos de discriminació.

★ **8.2.3 *Contractacions:***

El següent pas més operatiu, passaria per implementar polítiques de contractació i promoció que fomentin la diversitat i garanteixin la igualtat d'oportunitats per a tothom, actualitzant les descripcions de llocs de treball i els criteris de selecció per assegurar que són inclusius d'aquesta manera es promou la diversitat i la igualtat d'oportunitats. Mitjançant subvencions com les ACOLS o amb contractes indefinits per poder ajudar a la regularització de papers que requereixen un compromís i paciència burocràtica per part de les dues parts.

Un cop es produeixen contractacions de persones migrades, cal generar espais segurs on els treballadors puguin compartir experiències i preocupacions relacionades amb el racisme sense por a represàlies, promovent un diàleg obert i honest sobre temes racials dins de l'organització, evitant reproduir els nínxols laborals als quals estan normalment sotmeses les persones

migrades. I per altra banda cal organitzar unes quantes sessions d'orientació per explicar tots els àmbits de l'entitat o cooperativa, els procediments, informació sobre les tasques i responsabilitats que li recauen, comunicant drets i deures, assegurant que la persona migrada tingui un punt de contacte constant amb una persona referent per resoldre dubtes i rebre suport pràctic i emocional si és necessari.

També es poden oferir classes de llengua si és necessari per millorar la comunicació i comprensió de l'idioma de treball, assistència en la gestió de documentació legal a la vegada que es poden organitzar tallers sobre competències interculturals per a tot l'equip i fomentar un ambient de respecte i comprensió mútua.

8.3 Privilegis de l'ESS:

Cal reconèixer també els nostres privilegis i posar-los al servei de la transformació de la realitat: no es pot renunciar al privilegi, però sí que es pot treballar per canviar l'estat de les coses. Ha existit durant molt temps una comoditat dins l'ESS des d'un punt de vista europeu ocupant un discurs d'alternativa anticapitalista que quan s'aborda la praxis antiracista posa el dit a la llaga i ens fa veure que hi ha una part de la població que no pot accedir als espais de l'ESS perquè cal que nosaltres canviem aspectes tant de la feina, com aspectes de la vida on ens trobem molt confortables. És un tot, que l'ESS ha d'entomar si vol ser realment una eina potent per consolidar un sistema alternatiu al capitalisme.

→ *De quina manera?*

★ 8.3.1 Alterar Estructures per eliminar barreres:

Cal analitzar i alterar les estructures de l'ESS des d'una perspectiva de diversitat per tal de detectar i mirar d'eliminar les barreres que impossibiliten la pràctica cooperativista de les persones d'origen divers. Cal que les entitats de l'ESS s'organitzin i generin pressió política per poder modificar la legislació actual, pensant en els obstacles que generen moltes de les característiques pròpies de l'estructura de l'economia social i es repensin els seus criteris per exemple les incorporacions de socis i sòcies dins de les cooperatives i els seus règims de la seguretat social, la documentació que es requereix per formalitzar una cooperativa, les formes d'aportació de capitals social, la distribució de la jornada... tenint presents la realitat i les circumstàncies dels col·lectius d'origen extracomunitari en condicions de desavantatge.

★ 8.3.2 Generar eines:

Creant un format "auditories de diversitat" per identificar àrees de millora o punts dèbils que cal reforçar dins les estructures de les organitzacions que podrien culminar amb la publicació d'informes sobre els avenços en diversitat o equitat establint indicadors clau de rendiment per avaluar l'impacte de iniciatives d'inclusió. I per altra banda fomentar eines d'assessorament per oferir serveis de suport com assessoraments legals, suport lingüístic i assistència en la integració social

★ **8.3.3 Deconstruir posicionament i cedir protagonismes:**

Com a persones euro-blanques catalanes cal intentar identificar i deconstruir els nostres posicionaments de poder i privilegis, fent un replantejament total. És necessari un treball conjunt per establir una base formal per la inclusió i l'equitat, traccionant per l'aplicació de polítiques públiques d'inclusió per les persones migrades creant un pla d'acció per a la diversitat que inclogui objectius mesurables. Facilitant el seu accés a espais de l'ESS on puguin desenvolupar-se sense intercedir marcant el nostre criteri ni forma habitual de funcionar, ja que és important aprendre de les noves formes de plantejar i executar raonaments i tasques.

★ **8.3.4 Facilitar espais:**

Dins les organitzacions cal facilitar espais de discussió oberts sobre com els privilegis afecten la dinàmica de l'organització i les oportunitats de les persones migrades. Si dins de l'organització ja hi ha persones migrades treballant es poden crear programes de tutoratge i desenvolupament professional per a persones migrades i a mesura que es van sentint segures i empoderades es tracta d'anar compartint i cedint oportunitats de lideratge i representació (incloent-les en comitès i grups de treball clau dins l'entitat, assegurant-se que les persones migrades es senten còmodes per expressar-se lliurement), també establint reunions on puguin parlar sobre les seves necessitats i proposar suggeriments per millorar l'organització des del seu punt de vista. I per últim conèixer i celebrar les contribucions que fan donant-li visibilitat i organitzant esdeveniments que promoguin el respecte i l'aprenentatge intercultural.

8.4. Inclusió i Participació:

La inclusió i la participació de les persones migrades en els projectes cooperatius i a l'ESS és essencial per al creixement i l'èxit de projectes, així com per a la integració social i econòmica de les persones d'origen divers a les comunitats locals.

→ *De quina manera?*

★ **8.4.1. Empreses mixtes:**

Posar en marxa experiències d'empreses mixtes, compostes per persones migrants i persones autòctones, per tal que s'obrin camins alternatius a l'actual situació d'atur greu que afecta aquests segments de població més desfavorida i fràgil. La barreja i la col·laboració entre persones immigrants i autòctones, a més d'enriquir mútuament els seus diversos sabers i destreses generaria un bon procedent de model de negoci. Caldria estimular, fomentar i experimentar la convivència i la interculturalitat pràctica, quotidiana, a través de l'activitat econòmica, a fi de vèncer els prejudicis i els mites existents, generant exemples positius a replicar.

★ **8.4.2. Aliances i col·laboracions amb altres entitats:**

Establir aliances amb altres organitzacions, institucions i entitats de suport a les persones migrades per compartir recursos, coneixements i oportunitats d'aprenentatge. Ahora que es participar en xarxes i iniciatives de cooperació intercooperativa que promouen la integració i la

participació de les persones migrades en l'economia social i solidària a nivell local, nacional i internacional. És clau comptar amb bones i estretes col·laboracions amb altres entitats que serveixin de planter d'invitació, promoció i estímul a l'autocupació, tant amb la població autòctona com amb la immigrant, descobrint persones sensibles i interessades.

★ **8.4.3. Valorar experiències i coneixements:**

Les veus d'altres experiències culturals i nacionals haurien d'estar presents dins del teixit de l'ESS a partir de la igualtat de condicions i de recursos. Igual que són necessàries les veus de les altres cultures, cal que siguin escoltades i valorades per tal de reconèixer les seves contribucions a la societat en termes de la transformació social. Es pot fomentar la seva participació activa en la presa de decisions i la resolució de problemes i establir programes de mentoratge i intercanvi de coneixements entre persones migrades i membres locals de la cooperativa per promoure l'aprenentatge mutu i la col·laboració.

9. Bibliografia:

- Albert Frangioni González.(2020). Treball final de Postgrau: Economia Social i Solidària i les demandes socials. Migració i racisme. Disponible a:
https://ddd.uab.cat/pub/trecpro/2020/tfg_289830/TFPESS_i_MigraciAlbert_FrangionEntrega_final20200710.pdf
- Ana Regué Rocaspana (2019). Treball final de màster. L'accés: Desigualtats de participació en l'ESS. Disponible a:
https://escoladeligop.com/wp-content/uploads/2019/11/tfm-anna-regue_-desigualtats-de-participacio-en-ess-definitiu.pdf
- Informe de Càritas. Novembre (2020). Disponible a:
<https://caritas.barcelona/wp-content/uploads/2020/11/201109-caritas-informe-2020-baja-1p.pdf>
- Cercle de migracions i de l' ESS antiracista de Coopolis: Disponible a:
<https://www.bcn.coop/migracions/>
- Diario.es. Article de Pilar Luque Pérez.(2017).Una Ley de Extranjería alejada de la realidad. Disponible a:
https://www.eldiario.es/andalucia/novus-orbis/ley-extranjeria-alejada-realidad_132_3396373.html
- Diario El Salto.(2022). Article: Migracions y ley de extranjería. Disponible a:
<https://www.elsaltodiario.com/migracion/reforma-reglamento-extranjeria-criticas-utilitarismo-reservas-aplicacion>
- Fernando Sabin (2017). Revista Nexe, 40: Quadern d'autogestió i economia cooperativa. Disponible a: <https://nexe.coop/sites/default/files/descarregables/revistes/pdf/nexe40.pdf>
- Cooperativa socio-jurídica IACTA. Web de referència: <https://www.iacta.coop/>
- IDESCAT. Disponible a:
<https://www.idescat.cat/poblacioestrangera/?geo=mun:081878&nac=a&b=12#Plegable=geo>
- Jordi Garcia Jané. (2020). Dossier: Eines per a una política pública local d'economia social i solidària. Disponible a:
https://www.diba.cat/documents/186930664/368907915/Eixos2030_EconomiaSocialiSolidaria.pdf/5a7a3023-be26-ed8b-12e2-649d6ba53d0c?t=1673872689036
- Kate Pickett. (2020). Dossier Relatòries per combatre les desigualtats. Re-City: Plataforma internacional per la sostenibilitat social. Disponible a:
<https://www.catalunyaeuropa.net/admin/assets/uploads/files/24ef1-sessio-2-pickett.pdf>

- Kimberle Creenshaw. (1989). Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics. Disponible a:
<https://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1052&context=uclf>

- Labcoop. (2015). Dossier Itineraris des dels marges Cooperativisme d'inclusió sociolaboral: aproximació a models d'acompanyament. Disponible a:
https://www.cooperativestreball.coop/sites/default/files/materials/itinerari_des_dels_marges.pdf

- Llei 5/2011, de 29 de març, d'Economia social. Disponible a:
<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2011-5708>

- Luis Coraggio. (2013). Article: La construcción de Otra Economía como acción política.1 Disponible a:
https://base.socioeco.org/docs/a_construccion_otra_economia_como_accion_politica_28_rev-2-13.pdf

- Luz Helena Ramírez Hache. (2023). Entrevista Setembre; publicació crítica, social i cultural. Disponible a:
<https://www.elsetembre.cat/noticia/1408/luz-helena-ramirez-hache-alternativa-al-capitalisme-ser-antiracista>

- María del Carmen Pérez González Lidia Valiente Palma (2016). Dossier Desarrollo local y economía social: La Participación de la comunidad local como factor clave para el desarrollo de los territorios. (XVI Congreso de Investigadores en Economía Social y Cooperativa) Disponible a:
<https://ciriec.es/wp-content/uploads/2016/10/COMUN075-T15-VALIENTE-PEREZ-ok.pdf>

- Marta Cruells. (2015). Dossier: La interseccionalidad entre las luchas por la igualdad en el 15M; avances destacados. Revista Viento Sur. Disponible a:
https://vientosur.info/wp-content/uploads/spip/pdf/VS123_M_Cruells_Interseccionalidad_15M_avances.pdf

- Natalia Rossetti, (2016). Dossier El concepte d'exclusió social: Enfocaments, perspectiva de gènere i polítiques d'inclusió. Disponible a:
https://ddd.uab.cat/pub/caplli/2016/188421/excsolgen_a2016p92.pdf

- Nicolàs Barbieri (2018). Llibre Barrios y crisis: Crisis económica, segregación urbana e innovación social en Catalunya. Editorial: Tirant lo Blanch. Web de referencia:
<https://editorial.tirant.com/es/libro/barrios-y-crisis-ismael-blanco-9788417203313>

- t.i.c.t.a.c taller d'intervencions crítiques transfeministes antiracistes combatives. (2020). Dossier Reflexions per teixir una economia social i solidària culturalment diversa. Disponible a:
https://www.bcn.coop/wp-content/uploads/2020/09/Practiques_antiracistes_web.pdf